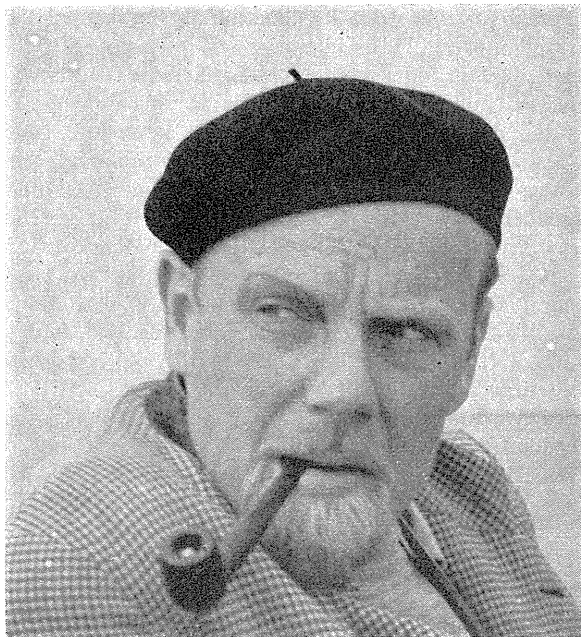

PERSONALIA

ERIK PETERSEN

* 14. januar 1918 † 28. oktober 1961

Det var en tragisk skæbne, der ramte ERIK PETERSEN, da han omkom på den fjerne ø Tawi-Tawi på Philippinerne, hvor han opholdt sig som medlem af Noona Dan ekspeditionen. Han blev revet bort i sin bedste alder, midt i sit arbejde; store opgaver ventede ham, og man vidste at han med vanlig energi og arbejdslyst ville tage fat derpå. Intet under derfor, at budskabet om hans død, der telegrafisk omgående meddeltes os, overalt gjorde det dybeste indtryk.

I sine breve havde ERIK PETERSEN givet udtryk for sin glæde over at være med på den spændende færd i de lidet kendte tropiske områder, hvis naturforhold han var fortrolig med fra næsten et års ophold på Philippinerne i 1951-52 (på ekspedition sammen med TORBEN ANDERSEN og mig). Det kan derfor synes så meningsløst at netop han, den mest erfarne af alle tropeekspeditionens medlemmer, skulle rammes. Uden at man vidste derom havde han oparbejdet en allergisk tilstand overfor visse hvepsearters gift, og bukkede derfor under, da han var blevet stukket flere gange; en så udpræget overfølsomhed optræder uhyre sjældent, men sørgeligt nok findes intet middel der-

imod. ERIK PETERSEN faldt bogstavelig talt på sin post, for han var posteret i regnskoven i venten på forbidragende fugleflokke, da ulykken indtraf.

ERIK PETERSEN var født i Nakskov, og hans far, der overlever ham, var smedemester. Hans interesse for naturen og fuglene gav sig tidligt udslag og styrkedes ved, at hans far, der var ivrig jæger, tog drengen med på udflugter. ERIK PETERSEN ville dog mere end dette, og efterhånden erhvervede han sig et godt kendskab til den lokale, lollandske fugleverden. Samtidigt kom han i malerlære, hvorpå han som malersvend for at udvikle sine utvivlsomme kunstneriske anlæg i to år gik på croquis-skole i København. I nogle år var han derefter maler på skibsværftet i Nakskov, og det var i denne tid, at han udarbejdede sin oversigt over fuglefaunaen på Nakskov Indrefjord og Aunede Strand (D.O.F.T. **37**, 1943, p. 60–88) og i Vestlolland (D.O.F.T. **39**, 1945, p. 244–253) samt fandt den Rødhovedede And som ynglefugl i Danmark (Danske Fugle, **5**, 1942, p. 1–5). Kort efter flyttede han til København, hvor han vedblev at dyrke ornithologien i sin fritid, tegnede og malede og desuden lærte at præparere og udstoppe fugle, for hvilket han havde et ikke ringe håndslag. Under en ekskursion med D.O.F. spurgte jeg ham, om han kunne tænke sig at blive ansat på Zoologisk Museum. Det tjente ERIK PETERSEN til ære, at han for at kunne udføre et arbejde i ornithologiens tjeneste uden betænkning afsagde sin vellønnede stilling som malersvend for at overtage en langt ringere lønnet betjentstilling, som var et nødvendigt gennemgangsled inden han nogle år senere blev konservator ved museet.

Det viste sig hurtigt, at han ved sin tilknytning til Zoologisk Museum var kommet på sin rette hylde. Først nu fik han lejlighed til at udfolde de mangfoldige evner han besad. Hans praktiske sans og kunstneriske indstilling gjorde ham snart til en skattet medarbejder ved indretningen af museets publikumssamlinger, og hans foretagsomhed og initiativrigdom fik ham stadig ind i nye opgaver. Med stor sagkundskab deltog han i de senere år i planlægningen af det nye Zoologiske Museums konservatorafdeling, og var vel rustet dertil efter flere ophold ved udenlandske museer. Der blev i høj grad også anvendelse for hans evner som tegner, hvilket ikke mindst denne forenings medlemmer vil vide, der kender hans små levende vignetter, som gavmildt er strøet over »Feltornithologens« sider. Mange mere seriøse videnskabelige arbejder har han illustreret med tegninger og kort, hvis udførelse var præget af hans omhu, prægnans og sans for form og struktur. Fremhæves må også hans bogillustrationer, f. eks. i »The Arctic Year«.

Det var at vente at ERIK PETERSEN med sin frodige virkestrang også ville tage opgaver op indenfor D.O.F. Han var en af de drivende kræfter bag oprettelsen af det feltornithologiske udvalg, hvis arbejde nød godt af hans ideer, hans entusiasme og hans gåpåmod. Også ved udsendelsen af »Feltornithologen« var han primus motor, ligesom han

deltog i ringmærkningen og virkede på mange andre områder. I 1960 optoges han i D.O.F.s bestyrelse.

Foruden de allerede nævnte artikler har ERIK PETERSEN her i tidsskriftet skrevet om fuglelivet på Færøerne (44, 1950, p. 121–126), idet han i 1949 foretog en rejse derop; desuden om Sortternens udbredelse i Danmark (45, 1951, p. 18–28) og om sine interessante orienteringsforsøg med Hættemåge og Stormmåge i vinterkvarteret (47, 1953, p. 153–178), endelig også flere mindre meddelelser, den første, om Knopsvanen i Nakskov Indrefjord, allerede i 1936. Omtales bør også hans artikler og tegninger i »Jeg ser på Fugle«, en bog i hvis tilblivelse han havde sin store andel.

ERIK PETERSEN havde et lyst og optimistisk sind; sjældent mødte han en uden et smil på læben og et *bon mot*. Han var ikke lidt af en boheme og elskede liv og festivitas. Disse egenskaber i forbindelse med hans reelle og ligefremme væsen skaffede ham mange venner, og utvivlsomt har hans charme og udprægede humor samt hans evne til at lede og organisere bidraget til at skaffe ham så mange følgeslagere i hans mangeartede ornithologiske virksomhed. Hans kærlighed til fuglene var dyb og ægte; han dyrkede den på mange måder, som tegner, fotograf, ringmærker, jæger. Som nævnt deltog han i min ekspedition til Philippinerne 1951–52 og viste sig her ikke blot som den gode kammerat, men også som den fødte ekspeditionsmand. Utvivlsomt betød denne eventyrlige rejse, der berørte næsten ubetrådte og uudforskede egne, hans livs store oplevelse. Strabadserne udfordrede mandfolket i ham, og overvindelsen af vanskelighederne var ham en dyb tilfredsstillelse. Hvor mærkeligt, at det netop blev på disse øer han skulle finde sin altfor tidlige grav. Og hvor mærkeligt, at man aldrig mere skal høre hans friske latter og møde hans muntre blik.

FINN SALOMONSEN

JOHANNES LARSEN

* 27. december 1867 † 20. december 1961.

Ved JOHS. LARSENS død går en epoke i graven. En svunden tid fremstår, når man mindes »Fynboerne«, »Bondemalerne«, som trekløveret PETER HANSEN, FRITZ SYBERG og JOHS. LARSEN hånende kaldtes, da de udfordrede 80-ernes dekadence og smagløshed. De bragte et pust af frisk luft ind i datidens indelukkede saloner. De fremholdt skønheden i naturen og det enkle liv og bragte i deres billeder værdier til ære og værdighed som den herskende moderetning ingen sans havde for. På denne måde fortsatte de traditionen efter vore store nationale malere, som allerede dengang tilhørte en svunden tid, P. C. SKOVGAARD, KØBKE og LUNDBY.

En vurdering af JOHS. LARSENS kunst skal selysagt ikke her forsøges og er ej heller nødvendig. Næppe nogen anden dansk kunstner har endnu i levende live fået sin indsats vurderet i så mange bøger, fra JOHS. V. JENSENS »Johannes Larsen og hans Billeder« (1920) til ERNST MENTZE »Johannes Larsen« og OLE VINDING »Med Johannes Larsen i Naturen«, der begge er fra de seneste år. Ingen har dog, efter min mening, mere træffende karakteriseret ham og hans kunst end JOHS. V. JENSEN i sin ovennævnte bog: »Ingen der kender Johannes Larsens Billeder er i Tvivl om at dansk Natur her paa den lykkeligste

og mest spontane Maade er blevet omsat i Kunst ved at gaa gennem en fordringsløs og ubestikkelig Sjæl. Hans elementære Simpelhed, der er i Slægt med alle Tidens Kunst, hvis Grundpræg er Naturlighed, nærmer ham til Midten naar det gælder at placere en enkelt som den sandeste Inkarnation af Virkeligheden.«

Man kaldte ham »Fuglemaleren«, men man har også ment, at fuglebilleder kun indtog en så stor plads i hans produktion, fordi fuglene nu engang var et så iøjnefaldende og fremtrædende element i naturen. Dette er naturligvis ganske forkert; JOHS. LARSEN var som kunstner direkte impliceret i ornithologien, uden at hans kunst dog hæmmedes af hans saglige viden om fuglene. Ikke mange, i hvert fald blandt kunsthistorikerne, gør sig klart, at han var en af vort lands ypperste fuglekendere, at i kendskab til form, farve, variation og dragtskifte ingen kunne gøre ham rangen stridig, måske bortset fra LEHN SCHIØLER. Det er som den store ornitholog vi her i dette tidsskrift vil mindes ham. Og hans ornithologiske frembringelser er jo ikke indskrænket til hans mange olie-billeder og akvareller, men kommer os endnu nærmere i de fugleværker han har illustreret. Her må først og fremmest hans enestående farvetavler til E. LEHN SCHIØLERS »Danmarks Fugle« nævnes, endvidere pennetegningerne i de fire bind danske fugle af HANS HVASS, og i »Aarstiderne« af JOHS. V. JENSEN, samt træsnittene i BLICHERS »Trækfuglene«, foruden mangfoldige andre værker. Illustrationerne til »Trækfuglene« står for mig som højdepunktet indenfor hans produktion, og ingen kan vel i hvert fald benægte, at Radeerforeningens udgave (1914) af dette værk er et af kle nodierne i den danske bogskat. Forarbejdet dertil, tegningerne i den berømte gamle protokol, som fuldt færdige sprang ud af hans pande og nedfældedes på papiret på kun tre dage, vidner om en ganske fantastisk fortrolighed med emnet.

I lighed med de fleste andre danske malere er JOHS. LARSEN så godt som ukendt udenfor Danmarks grænser; så vidt jeg ved er han ikke repræsenteret i andre udenlandske museer end Nationalmuseet i Stockholm. Men udlændinge vil næppe heller kunne værdsætte ham som vi, for hans kunst er så ægte dansk. Få har som han kunnet skildre de uanselige, men dog så nuancerige danske landskaber og levendegøre årstidernes vekslen i Danmark, vejret, himmelrummet, og fuglenes flugt. Enhver der har mindste blik for landets skønhed kan ikke undgå at blive dybt berørt af malerens indlevelse i den omverden som er ham selv så kær. I denne henseende står han indenfor malerkunsten på linie med BLICHER indenfor litteraturen. Må jeg gengive, hvad jeg ved anden lejlighed (i bogen til JOHS. LARSEN på hans 80-årsdag 1947) skrev om BLICHER og JOHS. LARSEN: »De ejer den samme beåndede og inspirerede naturstemning, den samme forståelse af, hvad der er den inderste kerne i den danske natur og det danske sind. Derfor elsker vi dem begge og deres kunst så højt.« Og det synes som om JOHS. LARSEN stadig har et budskab at bringe. Bedre end alle argumenter må den store kunst kunne åbne samtidens øjne for den

skønhedsverden, der er at finde i den uberørte natur og i dens fugle-
verden, de værdier som enhver kan hente og beriges ved, men som så
ofte overses og så let sættes over styr.

JOHS. V. JENSEN skrev i sit hyldestdigt til JOHS. LARSEN:

*Du har husvalet mange,
du Mandfolk og Maler.
Ave! Maa Ilden aldrig
gaa ud i din Pibe.*

Nu er ilden slukket og piben faldet ham af hånden. Men JOHS.
LARSEN fik den lykke at kunne leve sin tid ud, og hvilket spand af
år har den 94-årige ikke oplevet. Det er ejendommeligt at se den
lakoniske notits i COLLINS 2det supplement til Skandinaviens Fugle:
»Fra Hr. J. Larsen i Kjerteminde modtog Un. zool. Mus. en Han (af
Larus minutus) d. 20. Okt. 1886«; det er dog nu 75 år siden. Og endnu
længere tilbage kan man spore ham; i et brev til mig, skrevet i 1948,
fortæller han om en ynglende Hjejle, som han havde iagttaget i 1883.
Forbavsende var det, at han lige til det sidste med usvækket kraft
kunne føre penslen. Han blev sine idealer tro; hans sidste billeder er
ikke væsensforskellige fra hans tidligere, men må nok på vor tids
abstrakte malere virke som syner fra fortiden.

Som menneske var JOHS. LARSEN den samme store personlighed
som han var som kunstner, usammensat og enkel af karakter med en
mærkelig drengethed langt op i årene, et udpræget mandfolk, viril og
renfærdig, jævn og usnobbet, ægte ind til marven; hans sind var som
hans kunst; en ædel skikkelse.

FINN SALOMONSEN